

näkökulman tieteellisten lehtien arviointiin

MARIA FORSMAN

Tieteellisten aikakauslehtien laadun arvioinnissa on useiden vuosien ajan käytetty laajan, kansainvälisen ja monitieteisen *Web of Science* (jatkoksa WS) -tietokannan aineistoon pohjautuvaa nk. vaikuttavuuskertoimien (*Impact Factor*).¹ Näitä lehtien vaikuttavuuskertoimia on käytetty muun muassa useissa tieteellisissä kirjastoissa aineiston valintaa pohdittaessa.

Kertoimet pohjautuvat siihen, miten WS-tietokantaan sisältyvissä artikkeleissa on tietyn ajanjaksona (esim. 2 tai 5 vuoden aikana) viitattu toisiin saman tietokannan lehtiin. Oletuksena on, että lehti, jossa ilmestyneisiin artikkeleihin viitataan usein, on tiedeyhteisössä arvostettu. Lääketieteen ja muiden luonnontieteiden alalla tämä onkin hyvin perusteltavissa, koska myös tutkijat seuraavat näitä vaikuttavuuskertoimia ja kirjoittavat hyvin suunnitelmallisesti oman alansa parhaisiin lehtiin. Humanistis-yhteiskuntatieteellisillä aloilla tilanne on kuitenkin toinen.

Yliopistojen ja tutkimuslaitosten tutkimuksen arvioinnissa on sekä kansainvälisellä että kansallisella tasolla käytetty erilaisia bibliometrisiä menetelmiä, ja usein analyysit on tehty juuri WS-tietokantaa käyttäen. Samalla on kuitenkin haettu laadullisempaa näkökulmaa.

¹ http://thomsonreuters.com/products_services/science/science_products/la-z/web_of_science

Tätä tarvitaan erityisesti humanistis-yhteiskuntatieteellisillä aloilla, joilla tapahtuvasta julkaisuutoiminnasta WS-tietokantaan perustuvat perinteiset viittausanalyysit eivät anna riittävästi kuvaa. Yhtenä syynä tähän on se, että tietokanta ei kata riittävän hyvin varsinkaan muilla kuin englannin kielellä julkaistuja humanistis-yhteiskuntatieteellisiä lehtiä. Toinen syy on se, että näillä tieteenaloilla julkaistaan paljon monografioita ja monografia-artikkeleita, joita tietokantaan ei sisälly ja joihin viittaamista ei voida näin tutkia.

Yksi tapa arvioida julkaisun merkitystä on tutkia, missä lehdissä jokin artikkeli on julkaistu tai mikä kustantaja on tämän kirjan julkaisut. Norjassa kehitettiin viime vuosikymmenellä aikakausjulkaisujen ja kustantajien ranking-listoja, joita on käytetty hyväksi tutkimuksen arvioinnissa ja myös rahoituksessa. Vastaavanlaisia listoja on myös Australiassa ja Tanskassa. Suomen vastikään julkistettu Julkaisufoorumi-luokitus kulkee samoja jalanjälkiä.

Julkaisufoorumi ja YP

Suomessa Tieteellisten seurain valtuuskunta toteutti vuosina 2010–2011 Julkaisufoorumi-hankkeen (www.tsv.fi/julkaisufoorumi). Tavoitteena on ollut luoda järjestelmä, jossa tieteellistä julkaisuutoimintaa voidaan arvioida määrän lisäksi myös laadullisesti. Julkaisufoorumijärjestelmän perustana on jul-

kaisukanavien eli tieteellisten lehtien, sarjojen ja kirjakustantajien tasoluokitus. Luokituksen ovat tehneet 23 tieteenalaa kattavan asiantuntijapaneelin 120 jäsentä. Hankkeen ohjausryhmä on valinnut paneelin jäsenet yliopistojen, valtion tutkimuslaitosten, tieteellisten seurojen ja tiedeakatemioiden ehdotusten perusteella.

Ensimmäinen Julkaisufoorumi-luokitus valmistui vuonna 2011, ja se kattaa yhteensä noin 19 500 lehteä ja sarjaa sekä noin 1200 kirjakustantajaa. Tieteelliset lehdet ja sarjat on luokiteltu kolmelle tasolle. Taso 1 kattaa eri tieteenalojen keskeisimmät kotimaiset ja ulkomaiset lehdet ja sarjat, jotka täyttävät tieteellisen julkaisukanavan määritelmän. Taso 2 kattaa eri tieteenalojen johtavat tieteelliset lehdet ja sarjat. Lisäksi arviointipaneelit ovat voineet valita tason 2 lehdistä ja sarjoista korkeatasoisimmiksi katsomansa tasolle 3.

Ensimmäisessä versiossa tasolle 2 luokiteltiin vain harva kotimainen tieteellinen lehti. Tiedeyhteisö kuitenkin otti asiaan näkyvästi ja kriittisesti kantaa. Niinpä paneelit ovat kevään 2012 aikana arvioineet julkaisuja uudelleen ja nostaneet tasolle 2 kaikkiaan 19 suomenkielistä ja kaksi ruotsinkielistä lehteä ja sarjaa. Tasolle 2 nostettuja lehtiä ovat muun muassa Kulttuurintutkimus, Naistutkimus, Oikeus, Poliitiikka, Psykologia, Sosiologia – ja Yhteiskuntapolitiikka (YP). Tarkempi luette-

lo tasolle 2 luokitelluista lehdistä on koottu Julkaisufoorumin verkkosivulle. Uusia tieteellisiä julkaisukanavia lisätään Julkaisufoorumiin vuosittain tasolle 1. Tasoluokitukset arvioidaan uudelleen kolmen vuoden välein, seuraavan kerran vuonna 2014.

Julkaisufoorumin verkkosivuilla ohjeistetaan ranking-listojen käyttöä seuraavasti: ”Julkaisufoorumi-luokitus soveltuu tutkimuksen arvioinnin työvälineeksi suurten julkaisumääri-

en tasolla. Luokituksen on tarkoitus toimia yliopistojen koko tieteellisen julkaisutuotannon laadun indikaattorina opetus- ja kulttuuriministeriön käyttämässä yliopistojen valtiorahoitusmallissa vuodesta 2015 alkaen.” Tärkeä tarkennus on myös se, että ”luokitus ei sovellu tieteidenalojen väliseen vertailuun, eikä se voi korvata julkaisujen sisältöön perustuvaa vertaisarviointia yksittäisten tutkijoiden tai tutkimusryhmien arvioinnissa”.

Tutkimuksen arviointiin on näin saatu sitaattien määriin perustuvien mittareiden rinnalle uusi laadullinen näkökulma. Se varmasti antaa myös tutkijoille osviittaa siitä, mitä julkaisukanavia tiedeyhteisö pitää korkeatasoisina ja millä foorumeilla näin ollen kannattaisi julkaista. Luokituksen painoarvoa ja uskottavuutta lisää se, että Julkaisufoorumin paneeleissa on mukana tiedeyhteisön itsensä valitsemia ja arvostamia asi-
antuntijoita.

Perustulon kahdet kasvot

JUSSI PYYKKÖNEN

Osmo Soininvaara kirjoitti vuonna 1998 Suomen Kuvalehden artikkelin nimeltä *Perustulon aika*. Neljätoista vuotta myöhemmin tiedämme, että Soininvaaran kirjoituksessa oli aimo annos optimismia. Perustulo ei sanottavalla tavalla edennyt vuosituhaten vaihteen jälkeen. Viimeisen vuoden aikana kuhina perustulon ympärillä on kuitenkin lisääntynyt merkittävästi. Poliittisessa kentässä on alkanut löytyä yhä enemmän reformin ymmärtäjiä. Aiemmin skeptisesti suhtautuneiden keskustan ja kokoomuksen piiristä tulleet ulostulot ovat tasoitaneet tietä perustulolle uudella tavalla. Lisäksi Suomeen perustettu perustuloverkosto BIEN Finland on aloittanut nimien keräämisen perustuloa koskevaan kansalaisaloitteeseen. Kaikki merkit antavat viitteitä

ruusuisesta tulevaisuudesta perustuloprojektille. Heikki Hiilamon sanoin: ”tietty momentum on olemassa”.

Perustulon tulevaisuutta ovat lähteneet kartoittamaan BIEN Finlandissa vaikuttavat Johanna Perkiö ja Kaisu Suopanki. Heidän toimittama pamfletti *Perustulon aika* ilmestyi kaappoihin kuluvan vuoden toukokuussa ilmeisenä tarkoituksena herättää keskustelua kansalaisaloitteen ympärille. Julkaisu on tervetullut avaus perustulon maailmaan, koska aiheesta on edelleen kirjoitettu Suomessa yllättävän vähän. Julkaisu koostuu 11 pienestä artikkelista. Pamfletissa luvataan esitellä perustulon vaikutuksia työllisyyteen sekä sosiaalipolitiikkaan yleisesti. Lisäksi luvataan muun muassa ruotia erilaisia visioita tulevaisuuden perustuloyhteiskunnasta.

Johanna Perkiö &
Kaisu Suopanki (toim.)
Perustulon aika
Into Kustannus, 2012

Perustulo on monien väärinkäsitysten käsite. Julkisessa keskustelussa esiintyy jatkuvasti virheellisiä oletuksia esimerkiksi perustulon taloudellisista vaikutuksista. Pamfletissa oikaistaan oletuksia esittelemällä mikrosimulaatiomallilla tehtyjä laskelmia. Esimerkiksi Pertti Honkasen artikkelissa muistutetaan brutto- ja nettokustannusten erosta. Vaikka perustulon bruttokustannukset ovat hyvin suuret, niin todelliset nettokustannukset voivat olla (mallista riippuen) nykyisen järjestelmän tasoiset.

Jonkinlaisena punaisena lankana 13 kirjoittajan pamfletis-